

P R E D G O V O R

Znanstveno-stručni časopis s međunarodnom recenzijom pod nazivom "Tourism and hospitality management" nova je edicija Hotelijskog fakulteta Opatija. Rezultat je to napora nastavnika i suradnika da svoja istraživanja učine dostupnim javnosti, kako bi rezultati znanstveno-istraživačke djelatnosti doprinjeli razvoju gospodarstva i sveukupnom razvoju Republike Hrvatske. Nastao je izdvajanjem dijela sadržaja koji su ranije publicirani u okviru edicije "Godišnjak Hotelijskog fakulteta Opatija", oplemenjivanjem tih sadržaja sukladno zahtjevima koje se traže za edicije s međunarodnom recenzijom, a u suradnji i uz potporu poznatih i priznatih stručnjaka sa europskih visokoškolskih i istraživačkih institucija.

Ovom edicijom Hotelijski fakultet Opatija ostvaruje dio postavljenih ciljeva i zadataka na podizanju kvalitete i na popularizaciji znanstveno-istraživačkog i stručnog rada, što je pravo i obveza jedine specijalizirane visokoškolske institucije ove vrste u Republici Hrvatskoj. Time Hotelijski fakultet daje svoj doprinos u realizaciji ciljeva i strateških zadataka razvoja turizma Hrvatske postavljenih u Glavnom turističkom planu i Strategiji razvoja Sveučilišta u Rijeci, a uvažavajući želje i potrebe hotelijersko-turističkog gospodarstva i iskustva sličnih visokoškolskih i istraživačkih institucija u Republici Hrvatskoj, Europi i svijetu:

U koncipiranju ovog znanstveno-stručnog časopisa korištena su dostignuća znanosti i prakse ugrađena u vodeće svjetske časopise ove vrste, a koji čine dio knjižnog fonda knjižnice Hotelijskog fakulteta a to su: International Journal of Hospitality Management; Cornell Hotel & Restaurant Administration Quarterly; Hospitality Research Journal; Journal of Travel Research; Annals of Tourism Research; School Food Service Research Review; Journal of Travel & Tourism Marketing; Hospitality & Tourism Educator; Journal of Leisure Research; FIU Hospitality Review; Journal of College and University Foodservice; Journal of Foodservice Systems; Journal of Hospitality & Leisure Marketing; Journal of Restaurant & Food Products Marketing; Journal of Food Products Marketing; Revue de Tourisme; Tourism Management; International Tourism Reports; Lodging; Restaurant Business; Restaurant Hospitality; Neue Gastronomische Zeitschrift; NEO Restauration; Hotel & Tourism Review i drugi.

Brojnost i kvaliteta znanstvenih i stručnih radova vitalni je dio sveukupnog rada i razvoja pojedinog fakulteta, a čini i značajnu sastavinu njihova "image-a". U "image" se ugrađuje dugogodišnji bespoštedni rad nastavnika i suradnika institucije, to je potreba i obveza svima da se stečeno sačuva kao dostignuće te putokaz za mlade znanstvenike i studente da ustraju na putu svojih prečasnika i daju svoj doprinos njegovu stvaranju i unapređenju. "Image-u" Hotelijskog fakulteta doprinjeti će vjerujemo, uz brojne do sada objavljene knjige, udžbenike, zbornike radova, članke, monografije i studije, i ova edicija, koju predstavljamo pod nazivom "Tourism and hospitality management".

RIJEČ GLAVNOG I ODGOVORNOG UREDNIKA

Druga polovica dvadesetog stoljeća stvorila je od turizma gospodarsku granu, koja postaje sve značajnija za gospodarske tokove u svijetu. Računa se da je 1994. godine prihod od međunarodnog turizma dostigao 320 milijardi US dolara, što odgovara iznosu od 8% svjetske trgovine. Godine 1950, taj je prihod iznosio tek 2,1 milijardu dolara i kretao se oko 1% svjetske trgovine. Dok se prihod od međunarodnog turizma povećao za preko 150 puta u minulih 45 godina dotle je broj turista narastao od 25 na preko 500 milijuna (sve turista iz inozemstva). Marni su statističari izračunali da sena tisuću stanovnika ove planete, što se Zemlja zove, godine 1950. svega 10 upućivalo u inozemstvo, iz svoje zemlje, a godine 1993. bilo ih je takvih već 94 – skoro svaki deseti stanovnik naše planete putuje sada svake godine u inozemstvo, turizma radi.

Što potiče čovječanstvo, ponajprije onaj bogati njegov dio, da tako masovno kreće na turistička putovanja? Da li je to samo želja za uživanjem, promjenom boravišta, izlaskom iz svog svakodnevnog mikrokozmosa? Novija su istraživanja tim faktorom dodala i spoznaju da su ta putovanja u inozemstvo dragocjena investicija u pojedinca. Kao i sve druge investicije u obrazovanje, tako i turistička putovanja donose koristi, koje nisu podložne gubicima zbog inflacije valuta, već su stalno u procesu revaloracije, povećanja vrijednosti. Dojmove i doživljaje s putovanja u inozemstvo ne napadaju ni rđa niti moljci. Ostaje u nama trajan doživljaj putovanja u nepoznate krajeve, kulture i civilizacije: otkrivaju nam se novi vidici i krajobrazi, opajaju nas dotad nedoživljeni zvuci, mirisi i okusi, upoznajemo nove ljude, narode i njihovu kulturu. Sve to ostaje trajno u svijesti čovjeka, prožima ga tijekom cijelog njegova života, čineći ga sretnijim, boljim i bogatijim. Pa ako tome dodamo zdravstvene, rekreacijske i kulturne aspekte turizma, nije nikakvo čudo što se turizam toliko proširio.

Hotelijski fakultet u Opatiji već više od trideset godina odgaja generacije mladih, koji se uključuju, nadasve uspješno, u tu novu gospodarsku djelatnost, koja sve više postaje simbolom globalizacije svjetskih gospodarskih kretanja. Nastavnici Hotelijskog fakulteta bili su svih tih godina u prvim redovima borbe, kojom se trebala u Hrvatskoj stvoriti svijest, kako je turizam gospodarska djelatnost, u kojoj ona, Hrvatska, ima iznimne komparativne prednosti, na koje bi trebalo usmjeriti gospodarske potencijale, u cilju maksimiranja gospodarskih koristi za hrvatski narod. Izgrađeni turistički kapaciteti u minulih tridesetak godina dobrim su dijelom rezultanta takvih zalaganja djelatnika s Hotelijskog fakulteta. Stotine njihovih radova, studija, monografija i knjiga, uzidane su u razvoj tog turističkog gospodarstva Hrvatske.

Unatoč tome, sam Hotelijski fakultet nije imao svoju ediciju, u kojoj bi objavljivao znanstvene radove svojih suradnika. Prvi je značajniji proboj izvršen s Godišnjakom Hotelijskog fakulteta 1993. godine, u kojem je objavljeno mnogo znanstvenih radova. Time je bila nastavljena tradicija, koja se održava i do današnjih dana, sa tiskanjem bijenalnih edicija "Hotelska kuća". Godine 1994. Vijeće Hotelijskog fakulteta odlučilo je da pristupi izdavanju svog znanstvenog časopisa, koji će izlaziti redovito. Smatralo se da je neophodno omogućiti hrvatskoj i svjetskoj turističkoj javnosti uvid u znanstveni rad, koji se odvija na Hotelijskom fakultetu, pa je u tu svrhu bilo odlučeno da pristupi izdavanju godišnje

edicije, koja će izlaziti pod naslovom TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT. Cilj je bio da se tim naslovom naglasi da je to edicija otvorena za međunarodnu suradnju, posebno onih stručnjaka, koji se bave turizmom u središnjoj i južnoj Europi. Tako je i postavljena redakcija, u kojoj se nalazi, uz 2 suradnika Hotelijerskog fakulteta, i sedam istaknutih turističkih znalaca iz Središnje Europe. Rad redakcije bio je iznimno uspješan: članovi redakcije sastali su se u Opatiji, postavili ciljeve rada redakcije i samog časopisa, obećavajući ne samo svoju osobnu podršku takvom poduhvatu, već i zalaganje da će se truditi da i njihove respektabilne institucije uključe u pripremu budućih godišnjaka i pripremu priloga za njih. Redakcija je odlučila da će te radove tiskati na jeziku na kojem je autor poslao svoj prilog, ali vodeći računa da se radi o svjetskim jezicima. Svi će radovi imati sažetak na jednom od svjetskih jezika (po izboru autora), kao i sažetak na hrvatskom jeziku, ako rad nije pisan hrvatski.

Svi su radovi recenzirani od po dva recenzenta, u pravilu iz zemlje, iz koje ne dolazi autor. Sve primjedbe na tekstove dostavljene su autoru, kao primjedbe za autora nepoznatog recenzenta, pa su oni postupali i dotjerivali svoje tekstove po tim primjedbama. Rad sa međunarodnim recenzentima ima, dakako i teškoća, naročito na svojim počecima. Recenzije se sporo dostavljaju, još teže se njihove primjedbe prihvaćaju i unose u već napisane tekstove autora. Sve je to usporavalo rad redakcije, pa se uslijed toga ovaj broj časopisa Tourism and Hospitality Management pojavljuje s dobranim zakašnjenjem. Budući da se radovi za novi broj, koji će nositi 1995. godinu, moraju redakciji dostaviti do kraja listopada 1995. godine, vjerujem da ćemo izdanje za 1995. godinu biti u stanju tiskati u toj istoj godini i na taj način nadoknaditi ovogodišnje kašnjenje.

Na kraju ovog predgovora, ugodna mi je dužnost što se mogu zahvaliti svima, koji su bodrili redakciju da izdrži teškoće i neprilike, koje su se nadvijale nad ovom koncepcijom znanstvenog časopisa Hotelijerskog fakulteta. Posebno hvala Dekanu Hotelijerskog fakulteta za podršku izdanju, zatim marnim članovima redakcije, koji su izdvojili mnogo svog dragocjenog vremena na recenzije i rad u redakciji. Hvala i drugim suradnicima u izdavanju ovog rada, posebno Suzani Pekaž i Ankici Keks, koje su višekratno prepisivale i unosile ispravke u prepisane tekstove.

Opatija, 20. lipnja 1995.

Prof. dr. sc. Vladimir Stipetić, redovni profesor

INTRODUCTORY REMARKS

The Hotelijerski fakultet Opatija has succeeded in broadening the scope of its activities. In the past it used to focus on the typical perspective of hospitality management. Now, a more balanced and diversified view of tourism management is being pursued. This volume on "Tourism and Hospitality Management" encompasses a variety of topics ranging from traditional hotel-centered issues to macroeconomic, historical, sociological, or anthropological contributions.

The papers collected in this volume witness that education and research programs at the Hotelijerski fakultet Opatija aim at an interdisciplinary approach to the study of tourism. Even within the business management subdisciplines it is recognized that problem solving in such areas like marketing or human resources draws on models and theories from a variety of economic and behavioral sciences. Given an internationally oriented teaching and research climate a fascinating and multi-facted domain like tourism is expected to attract many more of the well talented scholars to this particular field of study.

Dr. sc. Josef A. Mazanec
Institute for Tourism and Leisure Studies
Vienna University of Economics and Business Administration

Wirtschaftsförderungsinstitut
Wirtschaftskammer Österreich

VORWORT

Das Wirtschaftsförderungsinstitut der Wirtschaftskammer Österreich freut sich, gemeinsam mit der Fakultät für Hotelmanagement Opatija eine wissenschaftliche Reihe für den Tourismus ins Leben zu rufen. Bereits dieser erste Band zeigt das weite Spektrum an Forschungsaktivitäten, und es wird an uns liegen, die Ergebnisse möglichst rasch der Praxis zur Verfügung zu stellen.

Wir bedanken uns bei der Fakultät, insbesondere bei Frau Dekanin Professor Dr. Persic, die die gesamte Organisation, Auswahl der Themen und Finden von Rezensenten, geleitet hat.

Wir hoffen, daß diese internationale Reihe in Zukunft über die bilateralen Beiträge aus Kroatien und Österreich hinaus, auch von anderen Universitäten als Plattform der wissenschaftlichen Diskussion genutzt wird.

Mag. Stefan Hlawacek
Institutsleiter
Wirtschaftsförderungsinstitut